

درس دوازدهم

برنامه‌های حکومت جهانی حضرت

اهداف:

- آشنائی با برنامه‌های حضرت (علیه السلام)
- الگوپذیری از برنامه‌های اصلاحی حضرت

مطالب آموزشی:

- برنامه‌های فرهنگی حضرت (احیاء سنت، گسترش اخلاق، علم...)
- برنامه‌های اقتصادی حضرت (منابع طبیعی، توزیع، عمران و...)
- برنامه‌های اجتماعی حضرت (احیاء امر به معروف، اجرای حدود و...)

فواید:

- افزایش معرفت نسبت به آینده جهان
- هماهنگ نمودن و هم‌سو کردن زندگی فردی با عصر ظهور

برنامه‌های حکومت

پس از آشنایی با اهداف حکومت، باید به بررسی برنامه‌های حکومت برای رسیدن به هدف‌های مذکور پردازیم تا ضمن شناخت مسیر فعالیت‌ها در دوران سبز ظهور، الگویی برای دوران پیش از ظهور ترسیم شود و آن‌انکه به انتظار منجی بزرگ عالم هستند با روش‌های حکومتی و برنامه‌های اجرایی امام عصر (علیه السلام) آشنا گردیده و خود و جامعه را برای پیمودن چنان راهی آماده کنند.

با استفاده از روایات فراوانی که درباره دوران حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) موجود است سه محور عمده برنامه‌های آن حکومت عبارتند از: برنامه‌های فرهنگی، برنامه‌های اجتماعی و برنامه‌های اقتصادی. به بیان دیگر جامعه بشری که به خاطر دوری از تعالیم ناب قرآن و سیره پیشوایان دینی، به انحطاط فرهنگی گرفتار شده است لازم است در پرتو یک انقلاب فرهنگی بزرگ، به دامن قرآن و عترت بازگردانده شود. همچنین لزوم یک «برنامه جامع اجتماعی» به آن جهت است که زخم‌های گوناگون پیکر اجتماع، التیام گیرد و برنامه‌های صحیحی که ضامن حیات واقعی جامعه و برخورداری همگان از حقوق الهی و انسانی است به جای روش‌های ظالمانه که جامعه را به هرج و مرج و فساد و تباهی و از بین رفتن حقوق ضعیفان کشانیده است، قرار گرفته و اجرا گردد.

برای فراهم شدن زمینه‌های تعالی فرهنگی و رشد اجتماعی، برنامه اقتصادی نیز ضرورت دارد تا ضمن آن از تمامی امکانات مادی زمینی به شکل عادلانه و در بستر مناسب استفاده شود. به بیان دیگر اینکه با بهره‌گیری بهینه از مواهب طبیعی، رشد اقتصادی و تأمین معیشت برای همه طبقات و در همه محیط‌ها امکان پذیر گردد. پس از بیان اجمالی برنامه‌های حکومت امام دوازدهم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) - به بررسی تفصیلی آنها بر اساس روایات معصومین (علیهم السلام) می‌پردازیم و مهمترین برنامه‌های حضرت را در هر بخش مورد بحث قرار می‌دهیم:

الف. برنامه فرهنگی

در حکومت جهانی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) تمامی فعالیت‌های فرهنگی، در راستای رشد و تعالی علمی و عملی مردم خواهد بود و با جهل و نادانی در همه زمینه‌ها مقابله خواهد شد. مهمترین محورهای جهاد فرهنگی در حکومت حق عبارتند از:

۱. احیاء کتاب و سنت

پس از آنکه در همه اعصار، قرآن غریب و تنها مانده و در حاشیه زندگی به فراموشی سپرده شده بود؛ در زمان حکومت آخرین حجّت الهی تعالیم حیات بخش قرآن به تمامی عرصه زندگی بشر وارد می‌شود. و سنت که همان

گفتار و رفتار پیشوایان دینی است در همه جا به عنوان بهترین الگوی حیات انسانی مطرح می‌گردد و عملکرد همگان با معیار خدشه ناپذیر قرآن و عترت ارزیابی می‌شود.

امام علی (علیه السلام) در بیانی رسا حکومت قرآنی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را چنین توصیف کرده است:

«در روزگاری که هوای نفس حکومت می‌کند [امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ظهور می‌کند و] هدایت و رستگاری را جایگزین هوای نفس می‌سازد و در عصری که نظر شخصی بر قرآن مقدم شده است، افکار را متوجه قرآن می‌گرداند و آن را حاکم بر جامعه می‌سازد.»^۱

و نیز در بیانی دیگر، آن حضرت دوران ظهور قرآن و حضور آن را در زندگی بشر چنین بشارت داده است: «... گویی هم اکنون شیعیان خود را می‌بینم که در مسجد کوفه، خیمه‌ها زده‌اند و قرآن را بدان گونه که نازل شده به مردم می‌آموزند...»^۲.

و یاد دادن و یاد گرفتن قرآن نقطه شروعی برای ترویج فرهنگ قرآنی و حاکمیت قرآن و احکام آن در همه حوزه‌های فردی و اجتماعی است.

۲. گسترش معرفت و اخلاق

قرآن کریم و تعالیم اهل بیت (علیهم السلام) بر رشد اخلاقی و معنوی بشر بیشترین تأکید را انجام داده است زیرا که مهمترین عامل رشد و تعالی انسان به سوی هدف بلند خلقت همانا اخلاق نیکو می‌باشد. پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) هدف از پیامبری خود را تکمیل مکارم اخلاق می‌شمرد^۳ و قرآن نیز آن بزرگوار را بهترین الگوی رفتاری برای همه مردم معرفی می‌کند.^۴ ولی با کمال تأسف به واسطه دوری بشر از راهنمایی‌های قرآن و اهل بیت (علیهم السلام)، انحطاط اخلاقی در همه زمینه‌ها در جوامع بشری و به ویژه جامعه مسلمین آشکار گردیده است و همین انحراف از ارزشهای اخلاقی از عوامل مهم ویران کردن حیات فردی و اجتماعی انسانها شده است.

حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که حکومت خدا و ارزشهای الهی بر جهان است، ترویج ارزشهای اخلاقی را در رأس برنامه‌های خود قرار خواهد داد.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْعِبَادِ فَجَمَعَ بِهِ عُقُولَهُمْ وَ أَكْمَلَ بِهِ أَخْلَاقَهُمْ؛

زمانی که قائم ما قیام کند دست خود بر سر بندگان خواهد نهاد و عقل‌های ایشان را جمع خواهد کرد و اخلاق آنها را به کمال خواهد رساند.»

از این تعبیر کنایه آمیز و زیبا استفاده می‌شود که در پرتو حکومت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که حکومت اخلاق و معنویت است، بستر مناسب برای کمال عقلی و اخلاقی بشر فراهم خواهد آمد زیرا همانگونه که اخلاق منحل و پست از نقصان عقل و خرد آدمی است، کمال عقل موجب بروز و ظهور اخلاق نیکو در انسان خواهد بود.

از سوی دیگر محیط آکنده از هدایت‌های قرآن و سنت‌های الهی آدمی را به سوی خوبی‌ها سوق می‌دهد. بنابراین از درون و برون همه کشش‌ها به سوی فضیلت‌ها و زیبایی‌هاست و اینگونه است که ارزشهای الهی و انسانی همه جایی و عالم گیر می‌شود.

۳. نهضت علمی

یکی از برنامه‌های فرهنگی حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که خود منبع علوم و سرآمد همه عالمان زمان خویش است^۶، نهضت علمی و رشد دانش بشری به طور چشمگیر و بی سابقه است.

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) پس از بشارت دادن نسبت به مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) درباره این بخش از اقدام او فرموده است:

«...نهمین امام (از فرزندان امام حسین (علیه السلام)) قائم ایشان است که خداوند به دست او همه زمین را از روشنایی پر می کند پس از آنکه گرفتار تاریکی گشته است و تمام زمین را از عدالت و دادگری می آکند پس از آنکه از ظلم و جور پر شده باشد و سراسر عالم را از علم و دانائی بهره مند می سازد پس از آنکه به جهل و نادانی گرفتار آمده باشد...»^۷.

و این جنبش علمی و فکری برای همه اقشار و طبقات جامعه است و در این شکوفایی فرقی بین مرد و زن نیست. بلکه زنان نیز به رتبه‌های بلند علمی و دین شناسی می رسند.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«در زمان امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به شما حکمت (و دانش) داده می شود تا آن جا که زن در درون خانه اش مطابق کتاب خدا و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) قضاوت می کند»^۸ و این حکایت از آگاهی و شناخت عمیق از آیات قرآن و روایات اهل بیت (علیهم السلام) دارد زیرا که امر قضاوت امری دشوار و سنگین است.

۴. مبارزه با بدعت ها

بدعت در مقابل «سنت» و به معنی نوآوری در دین و داخل کردن اندیشه‌ها و آراء شخصی در دین و دینداری است.

امام علی (علیه السلام) در معرفی بدعت گذاران فرمود:

«بدعت گذاران کسانی هستند که با فرمان خدا و کتاب او و پیامبرش مخالفت می ورزند و براساس رأی و هواهای نفسانی خود عمل می کنند هر چند شمار آنها بسیار باشد»^۹.

بنابراین بدعت به معنی مخالفت با خدا و کتاب و پیامبر او و حاکم کردن هواهای نفسانی و عمل کردن براساس تمایلات شخصی است و این جز آنست که با الهام از کتاب و سنت و براساس معیارهای الهی تحقیق و تحلیلی نو ارائه شود. بدعت امری است که سنت و شیوه خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) را نابود می کند و هیچ آفتی برای دین، چنین شکننده و نابود کننده نیست.

امام علی (علیه السلام) فرمود:

«ماهدم الدین مثل البدع»^{۱۰}؛

هیچ چیز مانند بدعت‌ها دین را ویران و تباه نکرده است.»

و به همین دلیل است که سنت‌مداران وظیفه دارند در مقابل بدعت گذاران قیام کنند و پرده از تزویر و نیرنگ آنها بردارند و راه نادرست آنها را برای مردمان آشکار کنند و بدینگونه از گمراهی مردم جلوگیری کنند.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«هرگاه بدعت‌ها در میان امت آشکار شوند بر عالم است که علم و دانش خود را آشکار سازد، هر کس چنین نکند نفرین خدا بر او باد!»^{۱۱}

با تأسف باید گفت که پس از پیامبر و راه روشن او، چه بدعت‌ها که در دین نگذاشتند و چه انحراف‌ها و کجی‌ها که در مسیر دینداری پدید نیاوردند و چه گمراهی‌ها که در برابر مردم نگشودند! و بدین سان چهره دین را واژگونه ساختند و رخسار تابناک آئین را به حجابهای هواها و سلیقه‌های شخصی پوشاندند و هر چند امامان معصوم (علیهم السلام) و به دنبال ایشان عالمان دین کوشیدند ولی همچنان راه بدعت‌گذاری و سنت‌سوزی باز ماند و در دوران غیبت بیشتر شد. و اکنون عالم در انتظار است که صاحب مکتب و موعود قرآن بیاید و در سایه سار حکومت او سنت‌ها زنده گردیده و بدعت‌ها برچیده شود. و بی شک در رأس برنامه‌های اصلاحی او مبارزه با بدعت‌ها و گمراهی‌هاست تا زمینه‌های هدایت و رشد و تعالی بشر فراهم گردد.

امام باقر (علیه السلام) در ضمن سخنی بلند در توصیف زمان ظهور آن حضرت فرمود:

«... وَلَا يَتْرُكُ بَدْعَةً إِلَّا أزالَهَا وَ لَا سُنَّةً إِلَّا أقالَمَهَا...»^{۱۲}؛

هیچ بدعتی را وانگذارد مگر اینکه آن را از ریشه برکند و از هیچ سنتی نمی‌گذرد مگر اینکه آن را بر پا خواهد فرمود.»

ب. برنامه اقتصادی

از شاخصه‌های یک جامعه سالم، اقتصاد سالم است. اگر از منابع ثروت در جامعه به درستی استفاده شود و امکانات تولید و توزیع در اختیار عده‌ای خاص نباشد بلکه حکومت به همه قشرها توجه کرده و برای همه امکان بهره‌گیری از سرمایه‌ها را فراهم کند، جامعه‌ای ساخته می‌شود که امکان رشد معنوی نیز در آن بیشتر است. در قرآن کریم و روایات معصومین (علیهم السلام) نیز به جنبه اقتصادی و بهینه‌سازی وضع معیشتی مردم توجه شده است. بنابراین در حکومت قرآنی حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) برای اقتصاد جهان برنامه جامعی تدوین شده است که بر اساس آن اولاً امر تولید سامان می‌یابد و از منابع طبیعی و مواهب خدایی بهترین بهره‌برداری می‌شود و ثانیاً ثروت به دست آمده به شکل عادلانه بین همه طبقات توزیع می‌گردد. بجاست در این باره به روایات نیم‌نگاهی بیندازیم.

۱. بهره‌وری از منابع طبیعی

یکی از مشکلات بخش اقتصاد، استفاده نکردن صحیح و بجا از مواهب الهی است. نه از تمام ظرفیت خاک استفاده می‌شود و نه از آب به درستی در راه احیاء زمین بهره‌برداری می‌گردد. در زمان امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و به برکت حکومت حق او آسمان، سخاوتمندانه می‌بارد و زمین بی دریغ بار می‌دهد.

امام علی (علیه السلام) فرمود:

«... وَ لَوْ قَدْ قَامَ قَائِمُنَا لَانزَلتِ السَّمَاءُ قَطْرَهَا وَ لَأَخْرَجتِ الْأَرْضُ نَبَاتَهَا...»^{۱۳}

و چون قائم ما قیام کند، آسمان باران می‌ریزد و زمین گیاه بیرون می‌آورد...».

در زمان حاکمیت آخرین حجّت حق همه زمین و امکانات آن در اختیار امام خوبان قرار می‌گیرد تا سرمایه‌ای کلان برای پی‌ریزی اقتصادی سالم فراهم شود.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«... تَطْوِي لَه الْأَرْضُ وَ تَطْهَرُ لَه الْكُنُوزُ...»^{۱۴}؛

زمین برای او پیچیده می‌شود (در لحظه‌ای از نقطه‌ای به نقطه دیگر می‌رود) و تمام گنجهای آن برای او آشکار می‌گردد.»

۲. توزیع عادلانه ثروت

از مهمترین عوامل اقتصاد بیمار در جوامع بشری، انباشته شدن ثروت در نزد گروهی خاص است. همیشه اینگونه بوده است که افراد یا جمعیت‌هایی که برای خود - به هر دلیل - امتیازی قائل بوده‌اند بر انبارهای ثروت عمومی چنگ انداخته و آن را در جهت منافع شخصی و گروهی به کار برده‌اند. امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) با اینان مقابله خواهد کرد و ثروت همگانی را در اختیار همگان خواهد گذاشت و عدالت علوی را به همه نشان خواهد داد.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«إِذَا قَامَ قَائِمٌ أَهْلُ الْبَيْتِ قَسَمَ بِالسَّوِيَةِ وَعَدَلَ فِي الرَّعِيَةِ...»^{۱۵}

وقتی قائم خاندان پیامبر (صلی الله علیه و آله وسلم) قیام کند (اموال را) به مساوی تقسیم می‌کند و در میان خلق به عدالت رفتار می‌کند.»

در زمان آن حضرت اصل مساوات و برابری به اجرا در می‌آید و همگان از حقوق انسانی و الهی خود بهره مند می‌شوند.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) فرمود:

«شما را به مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بشارت می‌دهم که در امت من برانگیخته خواهد شد... او اموال را به درستی تقسیم می‌کند. کسی پرسید: مراد چیست؟ فرمود: یعنی بین مردم مساوات را اجرا خواهد کرد.»^{۱۶}

و ره آورد این مساوات در سطح جامعه آن است که فقر و تهیدستی ریشه کن گردیده و فاصله‌های طبقاتی برچیده می‌شود.

امام باقر (علیه السلام) فرمود: «... امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) میان مردم به مساوات رفتار می‌کند به گونه‌ای که کسی پیدا نشود که نیازمند زکات باشد.»^{۱۷}

۳. عمران و آبادانی

در حکومت‌های بشری، بخش‌هایی از محیط زندگی آباد می‌شود که به نحوی در ارتباط با حاکمان و اطرافیان و همفکران ایشان و یا طبقه اشراف و بزرگان و صاحب نفوذها باشد و بقیه طبقات فراموش می‌شوند ولی در حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) که امر تولید و توزیع ساماندهی می‌گردد همه جا به نعمت و آبادانی می‌رسد.

امام باقر (علیه السلام) در توصیف روزگار امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) فرمود:

«... فَلَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ خَرَابٌ إِلَّا عُمَرَ...»^{۱۸}

در تمام زمین هیچ ویرانه‌ای نمی‌ماند جز اینکه آباد می‌گردد.

ج. برنامه اجتماعی

یکی از ابعاد اصلاح ساختار جامعه بشری، پرداختن به برنامه‌های اجتماعی است. در حکومت دادگستر بزرگ عالم، برای سامان بخشی اجتماع، برنامه‌هایی بر اساس تعالیم قرآن و سنت اهل بیت (علیهم السلام) در نظر گرفته شده است

که به سبب اجرای آنها محیط زندگی، زمینه‌ای آماده برای رشد و تعالی افراد خواهد بود. در جهانی که تحت حاکمیت الهی است خوبی‌ها ترویج می‌شود و از بدی‌ها نهی می‌گردد و با بدکاران برخورد قانونی می‌شود و نیز حقوق اجتماعی افراد به مساوات پرداخت می‌شود و عدالت اجتماعی به معنی واقعی آن پیاده می‌گردد. بجاست به روایات مراجعه کنیم و جلوه‌ای از آن دنیای زیبا را مشاهده کنیم:

۱. احیاء و گسترش امر به معروف و نهی از منکر

در حکومت جهانی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) فریضه بزرگ امر به معروف و نهی از منکر به صورت گسترده به اجرا گذاشته خواهد شد. همان واجبی که قرآن کریم بر آن تأکید ورزیده و آن را از ویژگی‌های امت اسلامی به عنوان برگزیده امت‌ها شمرده است.^{۱۹} همان امری که به سبب آن همه واجبات الهی اقامه می‌گردد^{۲۰} و واگذاشتن آن عامل اساسی در هلاکت و نابودی خوبی‌ها و رشد و زیادی بدی‌ها در اجتماعات بوده است. و از بهترین و والاترین مراتب امر به معروف و نهی از منکر آن است که رئیس حکومت و کارگزاران آن امرکننده به خوبی‌ها و بازدارنده از زشتی‌ها باشند.

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

«الْمُهْدَى وَاصْحَابُهُ... يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ؛

مهدی و یاران او... امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند.»

۲. مبارزه با فساد و ردائیل اخلاقی

نهی از منکر که یکی از شاخصه‌های حکومت الهی است تنها به زبان نخواهد بود بلکه در عمل با منکرات و زشتی‌ها مقابله خواهد شد تا جایی برای فساد و ردائیل اخلاقی در جامعه نماند و محیط زندگی از زشتی‌ها پاک گردد.

در دعای ندبه که آهنگ فراق و نوای جدایی از یار غایب است می‌خوانیم:

«أَيْنَ طَامِسُ آثَارِ الزَّيْغِ وَالْأَهْوَاءِ، أَيْنَ قَاطِعُ حَبَائِلِ الْكُذْبِ وَالْإِفْتِرَاءِ؛^{۲۱}

کجاست آنکه آثار گمراهی و هوی و هوس را نابود خواهد ساخت؟ کجاست آنکه ریسمانهای دروغ و افتراء را ریشه کن کند؟»

۳. اجرای حدود الهی

برخورد با مفسدان و تبهکاران جامعه، شیوه‌های گوناگون دارد. در حکومت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از سویی با شیوه‌های فرهنگی و تعلیم معارف و تحکیم عقائد و ایمان، فاسقان و بزهکاران را به راه صلاح و راستی برمی‌گردانند و از سوی دیگر با تأمین نیازهای مشروع و معقول زندگی و اجرای عدالت اجتماعی، راه را بر فساد و تباهی می‌بندند ولی آنها که با وجود همه اینها راه تجاوز به حقوق دیگران و زیرپا گذاشتن احکام الهی را می‌پیمایند و چارچوب قانون را نمی‌پذیرند، با اینها به گونه‌ای شدید برخورد می‌شود که سداً راه تبهکاری آنها گردد و نیز از ادامه روند فساد در جامعه توسط دیگران جلوگیری شود و آن اجرای حدود الهی درباره مفسدان است که حدّ و مرز آن در قوانین کیفری اسلام بیان گردیده است.

در روایت بلندی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) که حضرت جواد (علیه السلام) نقل کرده است، در ضمن بیان خصوصیات امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آمده است:

۴. عدالت قضایی

در رأس برنامه‌های حکومتی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در سطح جامعه، اجرای عدالت در همه بخش هاست و اوست که همه عالم را، پر از عدالت و دادگری می‌کند همانگونه که از ظلم و ستم آکنده باشد. و یکی از مهمترین حوزه‌های اجرای عدالت، بخش قضاوت است و این همان بخشی است که بیشترین ظلم‌ها و حق‌کشی‌ها در آن شده است. اموال، به ناحق مصادره گشته و خونها، به ناحق ریخته شده و آبروی بی گناهان به خطر افتاده است! در محاکم قضایی دنیا، بیشترین ظلم بر مستضعفان عالم شده است و احکام صادره از آنها تحت تأثیر نفوذ قدرتمندان و حاکمان ستمگر، مال و جان افراد و گروههای بسیاری را به ناحق نابود کرده است. قاضیان دنیا طلب نیز برای جلب منافع مادی برای خود و وابستگانشان حکم‌های ظالمانه بسیاری را نوشته و اجرا کرده‌اند و خلاصه اینکه چه بسیار بی گناهی که به چوبه دار آویخته شده است و چه بسا تبهکار و مجرمی که قانون خدا درباره او اجرا نگردیده است.

حاکمیت عدل گستر امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) پایان همه ظلم‌ها و نهایت همه حق‌کشی هاست. او که مظهر عدالت پروردگار است، محکمه‌هایی دادگستر ایجاد می‌کند و قاضیانی صالح و مجریانی دقیق و خدا ترس می‌گمارد تا به هیچ کس در هیچ جای عالم کمترین ستمی نرود.

حضرت رضا (علیه السلام) در ضمن روایتی بلند در توصیف امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و دوران طلائئ ظهورش فرمود:

«فَإِذَا خَرَجَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوَضَعَ مِيزَانَ الْعَدْلِ بَيْنَ النَّاسِ فَلَا يَظْلُمُ أَحَدٌ أَحَدًا»^{۲۴}؛

وقتی او قیام کند زمین به نور پروردگار روشن گردد و آن حضرت ترازوی عدالت در میان خلق نهد پس (چنان عدالت را جاری کند که) هیچ کس بر دیگری ظلم و ستم روا ندارد.»

از این روایت دانسته می‌شود که عدالت قضایی حضرت چنان گسترده و دقیق است که راه را بر ظالمان و سودجویان می‌بندد و از تکرار ظلم و ستم و عادی شدن تجاوز به حق دیگران، جلوگیری می‌کند.

خلاصه درس

- مهم ترین برنامه‌های فرهنگی امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) عبارت است از: احیاء کتاب و سنت، گسترش اخلاق، شکوفای علم و مبارزه با بدعت‌ها.
- برنامه حضرت در عرصه اقتصاد، بهره‌وری کامل از منابع طبیعی و گسترش عمران و آبادی جهان است.
- برنامه حکومتی حضرت در عرصه اجتماعی، احیاء امر به معروف و نهی از منکر و اجرای الهی در جامعه است.

معرفی منابع جهت مطالعه و پژوهش

۱. فصل نامه انتظار- شماره ۸ و ۹، سخنان مقام معظم رهبری و شماره ۱۳، سخنان آیت... جوادی آملی
۲. تاریخ مابعدالظهور - سید محمد صدر
۳. سیمای آفتاب - حبیب الله طاهری
۴. عصر زندگی - محمد حکیمی
۵. آینده جهان - رحیم کارگر

۱. نهج البلاغه، خطبه ۱۳۸.
۲. الغيبة نعمانی، باب ۲۱، ج ۳، ص ۳۳۳.
۳. پیامبر اسلام ﷺ می فرماید: انما بعثت لاتمم مکارم الاخلاق؛ همانا من برای تکمیل مکارم اخلاق برانگیخته شدم. (میزان الحکمة، مترجم، ج ۴، ص ۱۵۳۰).
۴. اشاره به آیه «لقد کان لکم فی رسول الله اسوة حسنة»؛ «و برای شما در رسول خدا الگویی نیکویی است.» (سوره احزاب، آیه ۲۱).
۵. بحارالانوار، ۵۲، ص ۳۳۶.
۶. امام علی (علیه السلام) در توصیف مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) دانش او از همه شما بیشتر است؛ الغيبة نعمانی، باب ۱۳، ج ۱.
۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۳؛ کمال الدین، ج ۱، باب ۲۴، ح ۵، ص ۴۸۷.
۸. الغيبة نعمانی، ۲۳۹؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۲.
۹. میزان الحکمة، ح ۱۶۳۲.
۱۰. بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۹۱.
۱۱. میزان الحکمة، ح ۱۶۴۹.
۱۲. بحارالانوار، ج ۵۸، ح ۱۱، ص ۱۱.
۱۳. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۰۴ - خصال / ۶۲۶.
۱۴. کمال الدین، ج ۱، باب ۳۲، ح ۱۶، ص ۶۰۳.
۱۵. الغيبة نعمانی، باب ۱۳، ح ۲۶، ص ۲۴۲.
۱۶. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۸۱.
۱۷. همان، ص ۳۹۰.
۱۸. کمال الدین، ج ۱، باب ۳۲، ح ۱۶، ص ۶۰۳.
۱۹. سوره آل عمران، آیه ۱۱۰.
۲۰. در سخنی از امام باقر درباره این واجب آمده: «ان الامر بالمعروف والنهی عن المنکر... فريضة عظيمة بها تقام الفرائض» یعنی «امر به معروف و نهی از منکر... واجبی است که به سبب آن همه واجبات اقامه می گردد». میزان الحکمة، مترجم ج ۸، ص ۳۷۰۴.
۲۱. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۴۷.
۲۲. مفاتیح الجنان، دعای ندبه.
۲۳. بحارالانوار، ۵۲، باب ۲۷، ح ۴.
۲۴. همان، ج ۵۲، ص ۳۲۱.